

УДК 616-006.34-033.2:615.849.2

НАТАЛІЯ ІГОРІВНА ЛУХОВИЦЬКА^{1,2}, ГАННА ВАСИЛІВНА ГРУШКА^{1,2},
ГРИГОРІЙ ІВАНОВИЧ ТКАЧЕНКО¹, ОЛЬГА МИКОЛАЇВНА АСТАП'ЄВА³,
АНТОНІНА СТЕПАНІВНА САВЧЕНКО^{1,2}, НАТАЛІЯ СЕРГІЇВНА ПІДЧЕНКО¹,
ВЛАДИСЛАВА МАКСИМІВНА БОБРОВА¹

¹ДУ «Інститут медичної радіології ім. С. П. Григор'єва НАМН України», Харків

²Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна

³Харківський національний медичний університет

КЛІНІЧНА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ РАДІОНУКЛІДНОЇ ТЕРАПІЇ ¹⁵³SM-ОКСАБІФОРУ В ОНКОЛОГІЧНИХ ХВОРИХ ІЗ КІСТКОВИМИ МЕТАСТАЗАМИ

Мета роботи. Проведення клінічної оцінки ефективності радіонуклідної терапії (РНТ) ¹⁵³Sm-оксабіфором у онкологічних хворих із кістковими метастазами.

Матеріали і методи. РНТ була проведена 24 пацієнтам (18 жінкам, хворим на рак грудної залози та 6 чоловікам, хворим на рак передміхурової залози). ¹⁵³Sm-оксабіфор вводили внутрішньовенно через ангиокатетер в активностях з розрахунку 11,03–90,82 МБк/кг. Сканування всього тіла проводили через 3–72 год після введення ¹⁵³Sm-оксабіфору з наступною порівняльною оцінкою з даними передтерапевтичної остеосцинтиграфії з ^{99m}Tc-пірфотехом.

Результати. Після 17 (57 %) курсів паліативної РНТ зареєстровано стійке зниження інтенсивності та тривалості больового синдрому через 1–60 діб. Безбольовий період після курсу лікування тривав від 3 до 10 міс. Доведено, що при застосуванні лікувальної дози РФП з уведеною лікувальною активністю в діапазоні 37,37–55,50 МБк/кг анальгезуючий ефект розвинувся раніше — у термін (8,1 ± 1,3) діб, ніж у пацієнтів, які отримували нижчі лікувальні активності (p = 0,039, p = 0,004).

Висновки. Радіонуклідна терапія ¹⁵³Sm-оксабіфором для лікування больового синдрому у пацієнтів з кістковими метастазами, які несприйнятливі до ненаркотичних анальгетиків, хіміо- та гормонотерапії, а також у тих хворих, для яких неможливо провести дистанційну радіотерапію внаслідок множинного ураження кістяка, є відносно простим, ефективним і перспективним методом лікування.

Ключові слова: радіонуклідна терапія, ¹⁵³Sm-оксабіфор, онкологічні хворі, кісткові метастази.

Онкологічні хворі з метастазами в кістки — одна з найбільш тяжких категорій пацієнтів, що потребують проведення ефективного і ретельно спланованого курсу паліативного лікування. Метастатичне ураження кісткової системи надто часто призводить до розвитку таких ускладнень, як біль у кістках, патологічні переломи, гіперкальціємія, а також погіршення загального стану і якості життя пацієнта [1]. Багатофакторний підхід до лікування такої категорії хворих полягає, передусім, у пошуках найбільш доцільних методів терапії кісткового метастатичного синдрому. Терапія кісткових метастазів залишається лише паліативним методом лікування, основною метою якого є зменшення больового синдрому, запобігання розвитку ускладнень онкологічного процесу, поліпшення якості життя і, якщо можливо, збільшення її тривалості [2, 3].

Один з остеоспецифічних радіонуклідів — ¹⁵³Sm добре зарекомендував себе в лікуванні кісткових

© Н. І. Луховицька, Г. В. Грушка, Г. І. Ткаченко,
О. М. Астап'єва, А. С. Савченко, Н. С. Підченко,
В. М. Боброва, 2016

метастазів раку різних локалізацій. Його ефективність у терапії кісткових уражень підтверджено у багатьох роботах зарубіжних і вітчизняних авторів [4]. При цьому однією з переваг радіонукліда є низька радіотоксичність, добра переносимість, можливість візуалізації розподілу в кістковій системі за рахунок наявності гамма-компонента і відносно низька вартість [5, 6].

МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ

Було оцінено 30 лікувальних курсів РНТ ¹⁵³Sm-оксабіфором у 24 хворих, із них 18 жінок, хворих на рак грудної залози (РГЗ) віком від 30 до 69 років та 6 чоловіків, хворих на рак передміхурової залози (РПЗ) віком від 57 до 70 років. Аналіз стадій онкологічного захворювання за класифікацією TNM показав, що у хворих на РГЗ I стадія захворювання була відсутня; II а стадію встановлено у 3 жінок (12,5 % випадків), II б — у 6 (25 % випадків); III а стадія — у 2 хворих (8,3 %), III б стадія — у 2 (8,3 %), IV стадія — у 3 (12,5 %). У хворих на РПЗ I стадію захворювання

спостерігали у 1 хворого (4,1 % випадків), II стадія була відсутня, III стадія — у 1 хворого (4,1 %), у 4 хворих (16,7 %) встановлено IV стадію захворювання.

Усі пацієнти страждали болючими кістковими метастазами, які підтвердили один чи кілька методів — рентгенографія, спіральна комп'ютерна томографія (СКТ), магнітно-резонансна томографія (МРТ), позитивна передтерапевтична остеосцинтиграфія з ^{99m}Tc -пірфотехом (ОСГ) або біопсія кісткової тканини. Сцинтиграфічне дослідження проводили з використанням томографічної гамма-камери ОФЕКТ-1 (виробник СКТБ «Оризон», випуск 2002 р.).

^{153}Sm -оксабіфору вводили хворим внутрішньовенно через ангиокатетер в індивідуально визначених активностях з розрахунку 11,03–90,82 МБк/кг з послідовним уведенням 400,0 мл фізіологічного розчину. Сканування усього тіла проводилося через 3–72 год після введення ^{153}Sm -оксабіфору з наступною порівняльною оцінкою з даними передтерапевтичної остеосцинтиграфії.

Ефективність лікування ^{153}Sm -оксабіфору було оцінено з урахуванням величини активності РФП за один курс та сумарної за всі курси лікування; кількості курсів РНТ, введеної питомої активності (ВПА).

Клінічну оцінку анальгезуючого ефекту проводили залежно від рівня ВПА для кожного курсу лікування ^{153}Sm -оксабіфору у міру зменшення больового синдрому за 10-бальною шкалою «Лакомед», зниженням добової дози анальгетиків, анальгетичною 4-бальною шкалою ВОЗ, станом працездатності за шкалою Карновського і якістю життя за допомогою шкали ECOG (Eastern Cooperative Oncology Group).

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

У дослідженні було встановлено, що транзиторне загострення больового синдрому (так званий феномен «спалаху») після введення ^{153}Sm -оксабіфору ми зафіксували на 10 (33,0 %) курсах РНТ. Дані щодо феномена «спалаху» у хворих залежно від уведеної питомої активності наведено в таблиці 1.

Згідно з даними таблиці 1 транзиторне посилення болю найчастіше спостерігалось у пацієнтів з ВПА ^{153}Sm -оксабіфору в діапазоні 18,51–37,00 МБк/кг. Виникнення цього феномена ми відзначали з першої по сьому добу, що потребувало додаткового призначення нестероїдних протизапальних засобів у середньотерапевтичних дозах 1–3 рази на добу.

Після 17 (57 %) курсів паліативної РНТ зареєстровано стійке зниження інтенсивності та тривалості больового синдрому через 1–60 діб. Тривалість безбольового періоду після курсу лікування коливалась від 3 до 10 міс.

При динамічному спостереженні після проведення РНТ у досліджуваних хворих не зафіксовано суттєвого зниження якості життя. У більшості хворих за шкалою ВОЗ ступінь активності був першим та другим, індекс Карновського становив від 60 до 80 % на різних етапах спеціального лікування. Критерії ефективності РНТ залежно від уведеної питомої активності ^{153}Sm -оксабіфору наведено в таблиці 2.

Аналіз ефективності, побічних реакцій та ускладнень РНТ ^{153}Sm -оксабіфору показав, що більшість лікувальних доз (69,0 %) була в діапазоні питомих активностей 18,5–55,5 МБк/кг.

Встановлено, що у пацієнтів, які отримали лікувальну дозу РФП з ВПА в діапазоні 37,01–55,5 МБк/кг, анальгезуючий ефект розвинувся раніше — у термін

Таблиця 1

Наявність феномена «спалаху» у хворих залежно від уведеної питомої активності

Питома активність ^{153}Sm -оксабіфору, МБк/кг	Кількість курсів РНТ	Феномен «спалаху»			
		Наявність		($\bar{X} \pm S\bar{x}$) %	
		(+)	(–)	(+)	(–)
3,7–18,5	9	2	7	22,2 \pm 13,9	77,8 \pm 8,5
18,51–37,0	6	3	3	50,0 \pm 20,4	50,0 \pm 6,9
37,01–55,5	14	4	10	28,6 \pm 12,1	71,4 \pm 8,0
55,51–92,5	1	1	–	100,0 \pm 0	0
Разом	30	10	20		

Таблиця 2

Критерії ефективності РНТ залежно від уведеної питомої активності ^{153}Sm -оксабіфору

Питома активність ^{153}Sm -оксабіфору, МБк/кг	Кількість курсів РНТ	Термін появи анальгезуючого ефекту, доба	Тривалість анальгезуючого ефекту, міс.	Ступінь активності хворих за шкалою ВОЗ (ECOG)	Споживання анальгетиків за шкалою ВОЗ, бали	Оцінка болю за шкалою «Лакомед», бали	Стан працездатності за шкалою Карновського, %
3,7–18,5	9	16,4 \pm 4,3	16,6 \pm 10,4	1,2 \pm 0,1	1,3 \pm 0,2	5,0 \pm 1,0	68,9 \pm 3,5
18,5–37,0	6	29,3 \pm 9,7**	5,5 \pm 1,0	1,0 \pm 0,0	1,3 \pm 0,2	3,0 \pm 1,1	73,3 \pm 2,1
37,0–55,5	14	8,1 \pm 1,3*	4,5 \pm 0,4	1,5 \pm 0,1	1,0 \pm 0,2	5,6 \pm 0,6	67,1 \pm 2,4
55,51–92,5	1	14,0	6,0	2,0	1,0	1,0	80,0

Примітки: * — різниця вірогідна між групами хворих з ВПА 3,7–18,5 МБк/кг та 37,01–55,5 МБк/кг;

** — різниця вірогідна між групами хворих з ВПА 18,51–37,0 МБк/кг та 37,01–55,5 МБк/кг.

($8,1 \pm 1,3$) діб, ніж у пацієнтів, які отримували нижчі лікувальні активності ($p = 0,039$, $p = 0,004$).

ВИСНОВКИ

Отже, можна зробити такі висновки:

1. Підтверджено досить високий профіль безпеки радіонуклідної терапії ^{153}Sm -оксабіфором, її мінімальні побічні ефекти на стан хворого та задовільний анальгезуючий ефект, який тривав від 3 до 10 місяців.
2. Радіонуклідна терапія ^{153}Sm -оксабіфором для лікування больового синдрому у пацієнтів

з кістковими метастазами, які несприйнятливі до ненаркотичних анальгетиків, хіміо- та гормонотерапії, а також у тих хворих, для яких неможливо провести дистанційну радіотерапію внаслідок множинного ураження кістяка, є відносно простим, ефективним і перспективним методом лікування.

3. Для підвищення ефективності радіонуклідної терапії кісткових метастазів і зниження частоти та ступеня ускладнень необхідно продовжити дослідження в напрямку індивідуалізації вибору схеми лікування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Bone metastases: assessment of therapeutic response through radiological and nuclear medicine imaging modalities / V. Vassiliou, D. Andreopoulos, S. Frangos et al. // Clin. Oncol. (R. Coll. Radiol). — 2011. — Vol. 23, N 9. — P. 632–645.
2. Оптимизация комбинированного лечения больных с метастазами в кости с использованием зометы и самария-153 оксабифора / И. В. Расулова, В. И. Любшин, Д. Т. Арыбжанов и др. // Мед. наука и образование Урала. — 2012. — Т. 13, № 2. — С. 57–59.
3. Комбинированное лечение пациентов с метастазами злокачественных опухолей в позвоночник и болевым синдромом / Ю. А. Миронова, А. С. Шершевер, А. О. Дубских и др. // Урал. мед. журн. — 2012. — № 4. — С. 97–102.
4. Finlay I. G. Radioisotopes for the palliation of metastatic bone cancer: a systematic review / I. G. Finlay, M. D. Mason, M. Shelley // Lancet Oncol. — 2005. — Vol. 6, N 6. — P. 392–400.
5. Chow E. Palliative radiotherapy trials for bone metastases: A systematic review / E. Chow, K. Harris, G. Fan // J. Clin. Oncol. — 2007. — Vol. 25. — P. 1423–1436.
6. Wilky B. A. Beyond Palliation: Therapeutic Applications of 153Samarium-EDTMP [Електронний ресурс] // B. A. Wilky and D. M. Loeb. — 2013. — Режим доступу: <http://dx.doi.org/10.4172/2161-1459>. — Назва з екрану.

Стаття надійшла до редакції 9.06.2016.

Н. И. ЛУХОВИЦКАЯ^{1,2}, А. В. ГРУШКА^{1,2}, Г. И. ТКАЧЕНКО¹, О. Н. АСТАПЬЕВА³, А. С. САВЧЕНКО^{1,2},
Н. С. ПИДЧЕНКО¹, В. М. БОБРОВА¹

¹ГУ «Институт медицинской радиологии им. С. П. Григорьева НАМН Украины», Харьков

²Харьковский национальный университет им. В. Н. Каразина

³Харьковский национальный медицинский университет

КЛИНИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ РАДИОНУКЛИДНОЙ ТЕРАПИИ

^{153}SM -ОКСАБИФОРОМ У ОНКОЛОГИЧЕСКИХ БОЛЬНЫХ С КОСТНЫМИ МЕТАСТАЗАМИ

Цель работы. Проведена оценка эффективности радионуклидной терапии (РНТ) ^{153}Sm -оксабифором у онкологических больных с костными метастазами.

Материалы и методы. РНТ проводилась 24 больным (18 женщинам с диагнозом рак грудной железы и 6 мужчинам с диагнозом рак предстательной железы). Радиофармпрепарат ^{153}Sm -оксабифор вводился больным внутривенно через ангиокатетер активностью из расчета 11,03–90,82 МБк/кг. Сканирование всего тела проводилось через 3–72 часа после введения ^{153}Sm -оксабифора с последующей сравнительной оценкой с данными предтерапевтической остеосцинтиграфии с $^{99\text{m}}\text{Tc}$ -пирфотехом.

Результаты. После 17 (57 %) курсов паллиативной РНТ зарегистрировано стойкое снижение интенсивности и длительности болевого синдрома через 1–60 суток. Безболевого период после курса лечения составил от 3 до 10 мес. Доказано, что у пациентов, которые получили лечебную дозу РФП с введенной лечебной активностью в диапазоне 37,01–55,5 МБк/кг, анальгезирующий эффект развился раньше — в срок ($8,1 \pm 1,3$) суток, чем у пациентов, которые получали более низкие лечебные активности ($p = 0,039$, $p = 0,004$).

Выводы. Радіонуклідна терапія ^{153}Sm -оксабіфором для лікування больового синдрому у пацієнтів з кістковими метастазами, невосприимчивых к ненаркотическим анальгетикам, химио- и гормонотерапии, а также у тех больных, для которых нельзя провести дистанционную радиотерапию вследствие множественного поражения скелета, является относительно простым, эффективным и перспективным методом лечения.

Ключевые слова: радионуклидная терапия, ^{153}Sm -оксабифор, онкологические больные, костные метастазы.

N. I. LUKHOVYTSKA^{1,2}, G. V. HRUSHKA^{1,2}, G. I. TKACHENKO¹, O. M. ASTAPIEVA³,
A. S. SAVCHENKO^{1,2}, N. S. PIDCHENKO¹, V. M. BOBROVA¹

¹SI «Grigoriev Institute for Medical Radiology of National Academy of Medical Sciences of Ukraine», Kharkiv

²V. N. Karazin Kharkiv National University

³Kharkiv National Medical University

CLINICAL ASSESSMENT OF EFFECTIVENESS OF RADIONUCLIDE THERAPY WITH ¹⁵³SM-OXABIFOR IN ONCOLOGIC PATIENTS WITH BONE METASTASES

Oncologic patients with bone metastases are considered as one of the most serious categories of patients who demand conducting effective and well-planned course of palliative treatment.

The aim of the research was to assess the effectiveness of radionuclide therapy (RNT) with ¹⁵³Sm-oxabifor in oncologic patients with bone metastases.

Materials and methods. RNT was provided for 24 patients (18 women with breast cancer and 6 men with prostate cancer). ¹⁵³Sm-oxabifor was introduced intravenously through an angiocatheter with the amount of activity of 11.03–90.82 MBq/kg. Scanning of the whole body was conducted in 3–72 hours after introducing ¹⁵³Sm-oxabifor with the following assessment in comparison with the data of pre-therapeutic bone scans with ^{99m}Tc-pirfotechum.

Results. After 17 (57 %) courses of palliative RNT steady decrease of the rate and duration of the pain syndrome 1–60 days after was registered. The duration of pain-free period varied from 3 to 10 months after the course of treatment. It was proved that patients who received the treatment doze of RPh with the treating activity of 37.37–55.5 MBq/kg developed analgetic end pint earlier (8.1 ± 1.3 days after the treatment) than the patients who received smaller amount of treating activity ($p = 0.039$, $p = 0.004$).

Keywords: radionuclide therapy, ¹⁵³Sm-oxabifor, oncologic patients, bone metastases.

Контактна інформація:

Луховицька Наталія Ігорівна

канд. мед. наук, старший науковий співробітник ДУ ІМР НАМН України

вул. Пушкінська, 82, м. Харків, 61024, Україна

тел.: +38 (057) 725-50-96